
С.В. Добровська

мол. наук. співроб.,
Інститут проблем реєстрації інформації НАН України,
e-mail: djerelo@ipri.kiev.ua

Л.М. Овсієнко

провідний інженер,
Інститут проблем реєстрації інформації НАН України

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ПУБЛІКАЦІЙ З МАШИНОБУДУВАННЯ ТА ПРИЛАДОБУДУВАННЯ В НАУКОВИХ ВИДАННЯХ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Рівень розвитку машинобудування впливає на економічний розвиток країни в цілому. Машинобудівний комплекс посідає одне з перших місць у промисловості України, його продукція широко використовується усіма галузями економіки. На сьогодні неможливо уявити життя людини без машин. Раніше поняття "машина" означало лише технічний засіб, робота якого заснована на використанні механічного руху, але сьогодні його зміст значно розширився — це і комп'ютер, і радіолокатор, і багато іншого. Сучасне машинобудування стало дуже наукоємним, а постійне ускладнення машин є загальносвітовою тенденцією.

До сучасного машинобудування належить важке машинобудування і металообробка, які охоплюють декілька десятків галузей, об'єднаних спільністю технології та сировини. Залежно від призначення продукції, яку випускають машинобудівні підприємства, їх поділяють на важке, транспортне, сільськогосподарське, виробництво устаткування для легкої та харчової промисловості тощо. Приладобудування — галузь машинобудування, що випускає засоби вимірювання, аналізу, обробки і представлення інформації, пристрої регулювання, автоматичні й автоматизовані системи управління.

Основні проблеми машинобудування України пов'язані з необхідністю подальшого розвитку економічних зв'язків у постачанні комплексувальних, підвищення якості продукції відповідно до міжнародних стандартів, розширення ринків її збуту в країні та світі.

Мета роботи — дослідити тенденції розвитку машинобудування та приладобудування України на основі реферативної бази даних (РБД) "Україніка наукова" за допомогою наукометричного аналізу потоку науково-технічної інформації (НТІ).

Об'єкт дослідження — вхідний потік НТІ наукових видань у галузі машинобудування і приладобудування та вихідний потік даного масиву записів у РБД "Україніка наукова". БД створює інформаційну основу наукометричних досліджень. Розвиток науки з цього напрямку має важливе значення для науково-технічної інформації.

Результати дослідження. Наукометричний аналіз, який дає змогу виконувати моніторинг науки України, описано у працях українських науковців В.П. Рибачука, О.М. Гузя, Л.Й. Костенка, Д.В. Соловяненко та ін. За допомогою методів наукометричного аналізу можна аналізувати напрями розвитку різних галузей знань. Під час створення РБД "Україніка наукова" та "Українського реферативного журналу "Джерело" відбувається формування фонду первинної інформації та опрацювання потоку наукових видань [1], зокрема з напрямку "Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування".

Нами виконано аналіз журналів, у яких публікується найбільше статей за напрямом "Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування". Дані наведено в табл. 1.

Науковий напрям "Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування" входить до Серії 2 журналу "Джерело" — "Техніка. Промисловість. Сільське господарство" та реферативної бази даних "Україніка наукова". За

Таблиця 1. Провідні фахові видання з тематики "Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування"

Журнали	Кількість записів
Металлофизика и новейшие технологии	1698
Автоматическая сварка	1697
Металл и литье Украины	1233
Порошковая металлургия	924
Процессы литья	857

Таблиця 2. Кількість записів в РБД "Україніка наукова" з тематики "Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування"

Рік	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Кількість статей	1763	2148	1895	2340	2018	1923	776	587	636	405
Кумулятивна кількість записів	12991	15140	17035	19375	21393	23316	24092	24679	25315	25720

цим напрямом проведено розширений пошук у РБД "Україніка наукова" за кількістю прореферованих записів, зокрема статей у періодичних виданнях, книг та монографій, авторефератів дисертацій у 2007—2016 роках. та за певним індексом рубрикуатора [2].

У РБД "Україніка наукова", формування якої протягом 19 років здійснюють Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського (НБУВ), на початок січня 2018 року кількість записів становила 661 401. Загальна кількість записів із тематики "Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування" складає 25 756. Це близько 4 % від загальної кількості записів у базі. Книжкові видання налічують 2407 (9,3 % з тематики), журнали та продовжувані видання — 20 350 (79 %), автореферати дисертацій — 2999 (11,7 %). [2]

Дані щодо кількості публікацій із тематики "Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування" в РБД "Україніка наукова" за 2007—2016 роки наведено у табл. 2.

Наочно видно коливання наповнення бази даних кожного року. А з 2013 року кількість статей у базі даних поступово зменшувалась. Це пов'язано з тим, що велика кількість підприємств і комбінатів цієї галузі розташовані на сході країни, де точаться бойові дії. Від початку збройної агресії Російської Федерації вони скоротили або припинили діяльність. Деякі й нині перебувають на території, тимчасово непідконтрольній державній владі України. Тому зменшилась і наукова діяльність з цієї тематики. За 2016 та 2017 роки база даних "Україніка наукова" з цього напрямку ще наповнюється.

У перспективі машинобудування повинно зайняти вагоміше місце як у структурі промисловості, так і у формуванні експорту України. Необхідно удосконалити галузеву структуру машинобудування, розширити асортимент його продукції за рахунок підвищення питомої ваги галузей, що виробляють товари народного споживання. Також треба налагодити виробництво високоефективних машин та їх систем для всіх галузей і сфер народного господарства, приладів і апаратів, швидкісної електронно-обчислювальної техніки нових поколінь, виробництва систем зв'язку тощо. Спеціалізацію і кооперування виробництва в машинобудуванні необхідно орієнтувати на вітчизняні підприємства, створювати замкнені цикли виробництв у середині країни.

Висновки. У процесі дослідження потоку науково-технічної інформації з напрямку "Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування" виокремлено провідні періодичні видання з цієї тематики та наведено кількість записів у БД "Україніка наукова". Виявлено зростання потоку публікацій у БД "Україніка наукова" до 2010 року, а потім зниження. Зауважено, що найбільшу кількість публікацій (79 %) з цього напрямку надруковано у періодичних та продовжуваних виданнях.